

UNITÁRIUS

ÉRTESÍTŐ

Napjaink vallási forradalmi

(Gondolatok Szimonidesz Lajos könyvének olvasásakor)

A fenti címen jelent meg az elmúlt napokban Szimonidesz Lajosnak, a könyveiről jól ismert egyházi írónak körülbelül száz oldalas kitévő tanulmánya, amely főképen a németországi egyházi és vallási eseményekkel foglalkozik. A többi nemzet körében lefolyó hasonló tüneteményeket egy rövid fejezet keretében éppen csak érinti s így a tanulmány szinte egészen a német keresztények és az u. n. német pogányok kérdésének van szentelve.

Miután röviden ismertette a németiség sajátos magatartását a kereszténységgel kapcsolatban már a múlt század folyamán (Schiller, Lagarde, Bonus), egyszerre a dolgok közepébe vág s elmondja, hogy mi történt a német egyházak életében, amióta Hitler átvette az uralmat. Itt azután széles medrű lesz a könyv s nagy részletességgel megismerhetjük az utóbbi három esztendő történetét. Az egyházi forradalmat két korszakra osztja. Az első korszakban létrejön az apró országos egyházakból a hatalmas, egységes birodalmi egyház s ennek birodalmi püspöke lesz L. Müller katonai lelkész, Hitler bizalmasa. A birodalmi püspöknek az eddigi gyakorlattól eltérően óriási hatalom kerül a kezébe: kinevezési, áthelyezési jog, kb. hasonló ahhoz, amit a római pápa gyakorol. Eddig a német egyházban nagy befolyása volt a híveknek, most a Führer-prinzip (vezér-elv) érvényesülése következtében mindez megszűnik. A hívek, különösen az idősebb nemzedék nyugtalanodni kezd a vezér-elv behozása miatt s papjai vezetésével kiválik az államegyházból s létrehozza a *hitvalló egyházat*. Ez a német

egyház jelen történetének második korszaka. Ebben az időszakban hatalmas front képződik a birodalmi egyházzal s az élén álló L. Müller birodalmi püspökkel szemben. A hitvalló egyház papjai semmiféle rendeletet nem fogadnak el Berlinből (az új evangélikus Rómából), hanem kitartanak az egyéni szabadság gondolata mellett. Hitlert magát ezek az események többször kellemetlenül érintik. Érti, hogy az ő politikai forradalma egyáltalán nem alkalmas arra, hogy egyben egyházi forradalom is legyen. „Egyszer csak eljön az a bizonyos ember, aki az egyházat megreformálja. De az sem én nem leszek, sem ön nem az. Valamikor eljön”, — mondja nagy éleslátással a politikus. „Ha nem jön valami vallásos megújulás, akkor hiábavaló minden rendezkedés. A végső, igazán mély megújulást politikai vezetőtől hiába várjuk. Mi csak a kis Keresztelő Jánoshoz hasonló személyek vagyunk. Én is Krisztust várom” — mondja a hívő, aki már föléje emelkedett a politikusnak.

Valóban minden idők minden politikusa számára márványba kellene vésni Hitlernek ezeket a nagyon mély és nagyon meggondolt szavait. Azonban az Unterführerek (az alvezérek) sokszor nem tudtak erre a magasságra emelkedni s erőszakoskodásukkal sokat rontottak a birodalmi egyház ügyein. Végre is a birodalmi kormány megunt a tengernyi vitát és összezsapást s új embert rendelt a birodalmi egyház ügyeinek vezetésére a tehetőségű L. Müller püspök mellé. Az új ember, Kerrl miniszter a múlt év végén feloszlatta a hit-

valló egyház szervezetét s az egyház ügyének rendezéséhez látott. Ez a momentum már nincs benne Szimonidesz könyvében, mivel csak néhány nap óta látunk tisztán ebben a kérdésben. Révész Imre dr. a legutóbbi tanulmányában (Ref. Élet, 1936. febr. 8.-i számában) kifejti, hogy Kerrl munkája nagy mértékben sikerült, amennyiben a hitvalló egyház evangélikus, vagyis többségi ága visszatért a birodalmi egyházba s csak a reformátusok, vagyis a nagy kisebbség, tartanak ki az u. n. hitvalló egyház szervezete és gondolata mellett.

Tehát ezidő szerint a birodalmi egyház nagy mértékben megerősödött s a hitvalló egyház nagy mértékben elgyengült. Így áll e pillanatban, mikor e sorokat írjuk a németországi kereszténység ügye. Ezzel azonban egyáltalán nincs kimerítve a német vallásos mozgalmak története. A közigazgatási jellegű vezér-elven kívül még egy másik elv is nyugtalanítja az elméket s noha ez is gyakorlati jellegű, a németek régi szokásuk szerint mégis elméletet, sőt új vallást, vagy inkább valláspótlékot csináltak belőle. A tény, amelyből az új „germán vallás“ kiindult hitvallása megalkotásakor, az volt, hogy az újkori tőkegazdálkodás, a burzsoá művelődés kialakításában óriási, minden más nemzet részvételét meghaladó nagy szerepe volt a zsidó nemzetnek. (Mondhatták volna az angolt is!) Ebből a tényből, ma a burzsoá szellem hanyatlásának idején, azt lehetne következtetni, hogy a zsidó nép szerepe az elkövetkezendő új középkorban háttérbe fog szorulni. Ez egyszerű meggondolás helyett a németek csináltak egy ködös, értelmetlen, zavaros, nagyon sokszor komikus vér- és fajelméletet. Ugy jártak el, mint az az ember, aki jobb kezével a jobb fülét úgy akarja megfogni, hogy a nyaka körül tekeri a kezét. De hát ez már régi német eljárás. Észak nem mindig a világos gondolkodás hona. Az új német szellem a zsidóság háttérbe szorítására kitalálta az északi fajról szóló szép mesét s ezt egy balti nemes Rosenberg Alfréd: „A huszadik század mítosza“ c. könyvében ki is fejtette. Azt mondja ebben, hogy csak egy faj van hivatva az emberiség vezetésére: az északi. Minden más fajnak alá kell rendelnie magát ennek az északi (német) fajnak. Ezt a felfogást ők pogányságnak nevezik s szeretnék a keresztény egyházra is rátukmálni s meg is próbálkoztak vele. — Mi, akik messziről nézzük a dolgokat, korántsem vagyunk hajlandók ebben német pogány gondolatot felfedezni. Ez sokkal inkább az ótestamentumi Ezdrás és Nehémiás faji messianizmusa s a zsidó farizeizmus vad és szertelen lázálma, amely ime még a hatalmas német népet is hatalmába keríti

s féktelen kilengésekre készíti. A zsidó raszisták törhetik a fejüket, hogy a németek hogyan fordítják ellenük az ő legféltettebb és legsajátosabb talmudista-nemzeti hagyatékukat s a németek el-elmélkedhetnek azon, hogy ők, akik annyira antiszemiták, hogyan jutottak odáig, hogy a tulzónacionalista vér- és fajimádat zsidó zürzavarába keveredjtek.

Sajnos, ezek az utóbbi meggondolások és rávilágítások Szimonidesz könyvéből hiányzanak. Csak történelmet kapunk a könyvből, de értéktelenül, azaz állásfoglalás nélkül. Nem tudjuk és nem látjuk, hogy miért jutott a németiség ebbe a szellemi zürzavarba, nem látjuk meg, hogy miért vette magára a németiség a faji gondolat torz álarcát. Nem látjuk, hogy miért kell az egyházra is a vezér-elvet és a faji gondolatot ráerőszakolni, ha az egyház nem muló harcok, szenvedélyek és érdekek találkozó helye, hanem az időn és a történelmen túl álló (transcendens) örök érdekek letéteményese.

S bizony ez az a pont, ahol önkéntelenül is bele kell kapcsolódnunk néhány gondolattal Szimonidesz könyvének eszmevilágába.

Mindenekelőtt szegezzük le, hogy úgy a német, mint bármely más keresztény egyház úgy a világnézeti, mint a szociális kérdés tekintetében az utóbbi időben elvesztette az erejét s az emberi életre semilyen számottevő behatást nem tudott gyakorolni. Egyedül az a gyenge mozgalom, amit unitarizmusnak neveztek, volt abban a helyzetben, hogy a keresztény világot figyelmeztesse a világnézeti változás és a szociális reform szükségessége által felmerült kötelességeire. A keresztény élet mindössze az unitárius mozgalmon belül csörge-dezett vékony ér alakjában, de hát mi volt ez a mozgalom a roppant földi élet nagyságához mérten? A huszadik század ereje ilyen gyenge és kifáradt alakban találta az egyetemes keresztény világot, amelynek csak egy igen kis százaléka volt a kor szükségleteiben, problémáiban benne élő keresztény, a többi, a nagy többség halott volt, borzalmasan halott. — Vagy élők nevezhető az az egyház, amely nem számolt le az utóbbi idők tudományos haladásának eredményeivel s amely idejétmult, ócska ürességeket úgy kínált hiveinek, mint a szellemi élet telerakott, gazdag tálaít? Vagy élők nevezhető az az egyház, amely milliókat és milliókat hagyott odadobni élő áldozatul a kapitalizmus borzalmas molochjának s amely még ma is alig mer nyíltan állásfoglalni a szociális gondolat nagy igazságaiban? Vagy élő az az egyház, amely szégyen nélkül ragaszkodik a lejárt

tizenkilencedik század pellengéréhez, amelyre a jézusi evangélium volt közneveltség tárgyául kitéve?

Nos, ezek olyan kérdések, amelyekre csak lehajtott fővel lehet felelni. S a felelet nem lehet kétséges: a kereszténység (néhány kisebb mozgalom kivételével, amelyek élén az unitarizmus halad) halott volt, kétségbeejtően halott. Csoda-e, hogy egy halott egyházzal úgy bánnak, mint a német kormányzat. Csoda-e, ha olyan csúfot úznak vele, mint Rosenberg, s csoda-e, hogy a tömegek, amelyek a szociális terhek csökkenését várják az új politikai mozgalmaktól, inkább ezekhez csatlakoznak, mint az egyházhoz, amely hagyta őket megterhelni?

Az élő keresztények nincsenek elragadtatva a németországi helyzettől, de éppenúgy nincsenek elragadtatva a maradi kereszténységnek mindent gátló, örökös okvetetlenkedésétől sem. Jézus evangéliumának ma két arcvonalon kell harcolnia: egyrészt a múlt ittmaradt kísértését kell legyőznie, másrészt a jelen keserves kisiklásait kell helyreigazítani. Az evangélium hősei azért jelentkeznek ma oly kis számban, mert harcolni nem könnyű dolog, két fronton küzdeni pedig szinte emberfeletti. S mégsem tehetünk mást, mint folytatjuk a harcot, amelyet szellemi elődeink már annyi megpróbáltatás közt megkezdettek.

A jövő a tiszta jézusi evangéliumé: ez bizonyos. S e bizonyosság pajzsa alatt hirdetjük, hogy nincs más út a vallásos ujjászületésre, mint a következő:

a) Le kell mondani arról a végzetes tanról, hogy a Biblia minden részében egyenlő értékű, mert „isteni sugalmazáson” alapszik. Még gondolatnak is visszataszító, hogy Ezdrás, Nehemiás és Ésster szélsőséges és vad faji önzése egy lapon említhető Ézsaiás egyetemes emberszeretetével. Az újszövetség gondolatvilágában pedig igazán itt az ideje, hogy különbséget tegyünk Jézus fenséges evangéliuma és Pál apostol farizeusi gondolatvilága között. Nem Rosenbergtől tanultuk Pál apostol kritikáját, hiszen ez évszázados öröksége az unitárius mozgalomnak s ez az állásfoglalás az, ami a legkeservebb a maradi egyházak számára, hiszen egész világnézetük Pál farizeusi tanításain alapszik. Mi Jézust hirdetjük, s hisszük, hogy visszajön Jézus a mi világunkba, még az egyházak és a germánok ellenére is.

b) Létre kell hozni az új kereszténységnek a tömegek felvilágosítását és fölöslegessé válik minden vezér-elv, amely csak addig él, ameddig az átmeneti korokban uralkodó sötétség, a tömegek tájékozatlansága ezt szükségessé teszi.

c) Meg kell valósítani nagy harcok árán a szociális reformot, úgy az egyének, mint a nemzetek javára. Azaz le kell törni minden egyéni és faji önzést, amely a másik egyén, vagy a másik faj károsításával és kiszipolyozásával akar előnyökhöz és túlzott anyagi jóléthez jutni. Ez a harcot a bosszúállás kizárásával, de a legöntudatosabb védekezés és a gyengék megerősítése szellemében kell folytatni. Suum cuique: mindenkinek a magáét! Az elsőnek is annyit, mint az utolsóknak! Ez az új evangélium, amely egyben kétezer esztendő, s ez a harmadik pont az új evangélium legfontosabb gyakorlati követelése.

Ezért az evangéliumért küzdünk mi unitáriusok, ezért küzdöttek szellemi őseink s ezért fognak még elvérezni ezrek és ezrek. Mert az evangélium nem halt meg, mint Rosenbergek hiszik s nem sikerül végkép elaltatni sem, mint az orthodox oldalon remélik. Az evangélium él, Jézus visszatér dadalmasan s megoldja a jelen minden nyomorúságát és minden keserves lelki forrongását. Az evangélium él s fényével bevilágítja az utat, amelyre a Rosenbergek s az örök Főpapok hiába próbálnak sötétséget borítani!

Iván László.

PIETA.

(LILIENCRON.)

*Hogyan jött hát Mária ide Jézus holttestével?
A test a homokon fekszik, a part kemény kagylóin
És a végtelenbe nyujtózik a tenger.
Az esti égbolt zivatartól terhes,
A viz tükréig nyulik le a felhő,
Egyetlen nagy sötét felhőgomolyag.
Gyöngé hullámok, nincs is már taréjuk
Fáradtan tölulnak, s a partot egyre mossák,
Piszkos hab marad csupán nyomukban,
Hosszu vonalban szegi be a partot.*

*Kemény kagylókon nyugszik a Keresztrefeszített.
Lábai s a fájdalomtól meggörcbült karok
Puha gyölcsba vannak már takarva,
Hogy szem ne lássa a szögek borzalmas jelét.
És Mária fölébe hajol
A mérhetetlen fájdalomban és nem érti
És nem érti meg, hogy a földi ember
Hogyan lehetett Fiának ily aljas árulója.*

*Nem maga volt Ő a Szeretet? Nem volt-e vágya,
Egyetlen vágya rögs életében:
Testvériesség, Béke, Tisztaszívűség?
„Óh fej, sebekkel és vérrel vagy borítva!” és Mária
Könnyeivel mossa a föld porát
Arcáról: majd ujjával
Fésüli és szárítja szakállát a halálveritéktől.*

A szemhatáron, ahol nyugodni tér a nap
 És az est ködébe rejti véres arcát,
 Fény tör elő, melyet visszavert a távol.
 E fény szétömlik a széles tengeren
 És kérével gyorsan átsuhan,
 A partot éri el és a szenvedő csoporton pihen meg,
 Míg az ég lassan bezárja kapuit.
 Egy pillanat, s már is sötét az éj.
 De a távolban fellobban, túl a messzi parton,
 Óriási lángrengeteg: égő országok, városok,
 Vad üvöltés, dárdák, s pajzsok csattogása
 Dübörg, lódobogás, ijesztő harci ének;
 Ember embertársa ellen: Jézus nevében!

A nap lement, feljött már az alkony,
 Fnyhe nyugati szél kelt ki rejtekéből
 És szeliden simogatja a homok hegyes buckát,
 Az örök Anyának szeméit hűsíti,
 Megcsókolja az Irgalmas fájdalmas, bus arcát,
 Csevegő hangot ad a tenger hullámának,
 Mely az alig hallható sirásba vegyül,
 A sirásba, mely a Megváltóra busan egyre ömlik...

(Gönczi Pál fordítása)

ESZMÉK VILÁGA

Az érzelmi eszmék revíziója és a lélekelemzés

Szent-Iványi Sándor „Az unitarizmus lényege” c. könyvében kitűnő felkészültséggel utal arra, hogy az unitarizmusnak, mint a kereszténység és a tudomány gyermekének fokozottabb kötelessége, hogy az u. n. *érzelmi eszméket*, a belső lelki tartalom külső, érzelmi kifejezéseit időnként revízió alá vegye, amelynek célja a belső érzélem újabb és újabb kifejezése. Hozzátehetjük: a belső érzélem mind tökéletesebb kifejezése.

Ahhoz pedig, hogy a belső érzelmeket tökéletesen fejezhessük ki, szükségünk van arra is, hogy azokat a maguk valóságában megismerhessük. A belső érzelmek talaja a lélek. Minél élesebben vizsgáljuk a lélek világát, annál átfogóbb képet nyerünk a lelki történések okairól és céljairól. Minden vallásnak szüksége van a lélek vizsgálatára, de különösképpen az unitarizmusnak, amelyről helyesen állapítja meg könyvében Szent-Iványi Sándor, hogy mint felekezeti eszmeirányzat: *vallásos módszer*.

A lélek megismerésének tiszteltreméltó eszköze Channing lelkiismereti iskolája, Martineau mystico-realizmusa, Schopenhauer és Bergson intuitív megismerési módszerei; azonban alig lehet kétséges, hogy korunk legnagyobb lélektani tudománya: a

lélekelemzés a legnagyobb eredményeket jelenti a lélek megismerésének terén.

Sokan lehetnek, akik a lélekelemzés módszerét és annak eszmevilágát tévesnek tartják. De fogadjuk el azt a megállapítást, hogy a teremtő Isten nemcsak a természettudományok világában hagy az embernek bepillantást a természet műhelyébe, hanem a lélek titkaiba is betekintést enged. Már abban is különbözik a lélekelemzés a materialista világnézetű tudományoktól, hogy fokozottabban hangsúlyozza: igenis, van lélek!

Mielőtt a lélekelemzésnek a valláshoz, különösen pedig az unitarizmus eszmeirányzatához való viszonyát vizsgálat alá vennők, nem lesz hiába való, ha a lélekelemzés lényegét ezuttal is egész tömören ismertetjük.

Tudjuk, hogy az emberi lélek vágyakkal van tele és pedig részben nemes s részben pedig gonosz vágyakkal. Mondhatók úgy is, hogy a vágyak kielégítését az emberi közösség részint megengedi, sőt elősegíti, részben pedig tiltja. Mindennapos életünkben tudjuk, hogy lehetnek olyan vágyaink, amelyek az emberi közösség érdekeit és az erkölcs kívánalmait sértik, ezeket a vágyakat nem élhetjük ki, ezeket el kell nyomnunk, vagy át kell szellemitenünk, szublimálnunk. Semmiből semmitem lesz, de ennek az ellenkezője is igaz, mert az egyszer megszületett vágy, még ha társadalom és erkölcsellenes is, nem hal meg. A tudat, vagy amint másképpen mondjuk, a lelkiismeret ezeket a vágyakat a tudatalattiba száműzi, azonban az elnyomott vágy az álomban, amikor szigorú őre pihen, felbukkan és álmokképekben legtöbbször jelképszerűekben életre kel, tehát megvalósul, ha élettartama rövid is, mint a tiszavirágé.

Ezeknek az álmokképeknek azaz jelképeknek a megfejtése képezi a lélekelemzésnek, mint első sorban orvosi tudománynak elsőrendű feladatát, azonban jelképmagyarázó rendszere ettől eltekintve is hatalmas tényező a lélek megismerésének szempontjából.

Természetes, hogy a jelképfajtást nem a lélekelemzés teremtette meg, életkora egybe esik az ember megjelenésével. A képzőművészet, a zene, a költészet, a tánc jelképileg jelöl. Különösen pedig a leglelkesebb gondolati tényező: a vallás. A jelkép a legtökéletesebb kifejező forma, mert általános érvényű. Minél egyszerűbb, annál mélyebb, átfogóbb értelmű. Jézus egyszerű példákat mondott, de ezek jellegzetesebbek és mélyebbek, mint az ószövetségi hasonlatok.

A vallások éppúgy, mint korok és emberek a jelképek tartalmi valóságát és jelentőségét vagy

tágították, vagy szűkítették, de helyesen ritkán fej-
tették meg. Vagy szintézissel, vagy anizilissel köze-
ledtek a jelképekhez. A katolicizmus szintetikus
módszere csökkent ugyan a kálvinizmusban, de
igaz analízis csak az unitarizmusban jelentkezik.
Ezen a ponton kapcsolódhat az unitarizmus val-
lásos módszere a modern lélektani irányzatok,
jelesül a lélekelemzés irányelveihez, *nagyszerű tanu-
bizonyosságot téve korszerű lényegéről.*

Ezekután a lélekelemzésnek az unitarizmus hit-
elvéihez hajló szemszögéből nem érdektelen rávilá-
gítani néhány vallási jelkép lélekelemző értelme-
zésére.

Tudjuk, hogy a gyermek fejlődésében minta-
képei a szülők. Minden gyermek a szülőkhöz
kiván hasonlatos lenni, a fiú hasonló akar lenni
az apához, annak foglalkozását kívánja folytatni,
erejével és szellemi képességeivel akar rendelkezni.
A leány anyjának szépsége, lelki finomsága után
vágyódik és így alakul ki minden gyermeknek
lelkében a felnőtt korban is megmaradó eszményi
énforgalom. Legyetek tudók és örökéletűek, mon-
dotta a feltörekvő gondolat Isten első gyermekeinek.
Teljesen megfelel ez a kívánság a gyermek vágyai-
nak. A gyermek a szülők szeretetét ki akarja saját-
ítani magának, egyedül akar részese lenni a sze-
retetnek. Ézsau és Jákob vetélkedése az elsőszü-
löttségért, örökérvényű emberi jelkép.

Jézus személyében az egész emberiség adva
van. Jézus az Ember Fia. Legtökéletesebb emberi
eszménykép, az egyedüli Fiu, aki maradéktalanul
megvalósította az eszményi, istenes életet. Az em-
beriség ideális énfogalmi vágya valósul meg Jézus
mennybemenetelében, mert ez az eszményi embe-
riség Istenhez való felemelkedésének jelképe.

Aki Jézust megbántja, azaz emberiség eszményi
énforgalmát bántja meg s a zsidó papság Jézus ke-
resztrefeszítésével ezt feszítette keresztre. Ezt a tényt
tudat alatt az emberiség a legnehezebben, sőt
talán sohasem bocsátja meg s ez már sokszor
volt, különösen, a vallásos középkorban az anti-
szemitizmus egyik jelentős érzelmi tényezője.

És most befejezőül vessük fel a kérdést, mi
ujat hozott az unitarizmus a vallási jelképek értel-
mezésében? Mint fentebb mondtuk, a jelképeket
analizálta, sőt bátran hozzátehetjük, a jelképek
valódi tartalmát és jelentőségét tárta fel az emberis-
ség előtt.

A szentlélek, a szabad akarat, az üdvözülés,
az urvacsora, Jézus emberi lényének hitelvei mind
a jelképek szétbontó (analizáló), de egyszersmind
mélyen emberi értékelésének köszönhetőek. Szét-
bontás, de nem bomlasztás! Az igazi értékek fel-

ismerése igen gyakran magával hozza a haszna-
vehetetlen közetektől való elválasztás parancsoló
szükségességét.

Attól pedig ne féljünk, hogy az anizáló mód-
szer az emberiséget a vallás élményszerűségétől
megfoszthatja. A felismerés fénysugara csak a
sötétben élő embert rémiti meg. Pedig a fénysugár
Istennek az ember iránt érzett végtelen szeretetéből
fakad, hogy művét ne csak a külső természetben,
hanem másik isteni ajándékában, a lélekben is
megismerhessük. Ehhez pedig szükség van a belső
megismerésnek, az érzelmi eszméknek Istentől
ihletett, folytontartó revíziójára is.

Dr. Gönczi Pál,

MULTUNK

A d a t o k

a dunántuli unitarizmus történetéhez

Ebben a kis ismertetésben s a bemutatott két
képen vázolni kívánom a dunántuli unitárius élet
egyik legérdekesebb s egyben egyetlen megmaradt
emlékét a pécsi *Mindenszentek* templomát és közlök
a XVIII. századi unitarizmust ismertető néhány
eddig előttünk ismeretlen adatot.

A pécsi Mindenszentek templomának homlokzata.

A Mindenszentek temploma Pécs legrégebbi
épülete. Állítólag 1157-ben szentelték fel. Az 1333. év-

ben a pápai tizedjegyzékben, mint plébánia-templom szerepel, plébánosai György és Domokos. A török uralom idején ez az egy templom maradt meg a keresztények kezén Pécs városában. Hagyomány szerint a protestantizmus felléptével először a katolikusok és a luteránusok osztzkodtak rajta.

„1588. augusztus 29. és 30-án itt zajlott le az u. n. pécsi hitvita *Skaricza Máté* ráckevei református és *Válaszuti György* pécsi unitárius lelkészek között, utóbbi győzött.“ A templom történetére vonatkozó adatokat a templom ajtajában elhelyezett kéziratot templomtörténeti ismertetésből vettük, melynek összeállításában *Hóman Bálint* kultuszminiszter is közreműködött, aki személyes kutatásaival nagyban hozzájárult ahhoz, hogy az eddig elhanyagolt és használaton kívül álló templomot a

Érdekes megemlíteni, hogy a XX. században az első unitárius istentiszteletet 1927. február 6-án Pécsen József Miklós vikárius a reformátusok új templomában tartotta.

Legutóbbi pécsi missziói látogatásomat felhasználtam arra is, hogy meglátogassam *Pinzger Ferenc* jezsuita tanár urat, aki a lapunkban* is ismertetett értékes tanulmányában a dunántúli unitarizmus történetével kapcsolatos, eddig unitárius történészek előtt ismeretlen adatokat közölt, a pécsi jezsuita rendház XVI.-XVIII. századbeli kéziratok latin évkönyvei alapján. Kérésünkre a tudós kutató rendelkezésünkre bocsátotta a bécsi National Bibliothekben végzett érdekes kutatásai eredményeit is. A pécsi rendház naplójának 1729-ben vége szakadt, így a későbbi korra vonatkozó adatokat

A Mindeszentek temploma oldalról nézve.

pécsi hívek kisegítő plébánia templomul újra megnyissák és használatba vegyék.

A templom eredetileg román stílusú volt, amit félköríves szentélyablakai bizonyítanak. A XV. század körül gót stílusban beboltozták. A szentély és a déli mellékhajó, keleti végének bordás boltozatai, a falkonzolok, a támasztó pillérek és a nyugati csucsíves kapu e korból való. Ezek későbbi helyreállítása már barokk stílusban történik. Szószéke is a XV. század alkotása, a négy evangélista szobrával van díszítve. Temető kövei az 1800-as évek elejéről, legrégebb templomi sírkövei pedig az 1750–90. évekből valók.

A katolikus adatok is elismerik, hogy ez a templom hosszú időn keresztül az *unitáriusok birtokában* állott, akik annak mellékhajójában a református istentisztelet tartását engedélyezték. Kanyaró Ferenc adatai szerint a templom 114 évig állott az unitáriusok közös vagy egyedüli használatában.

csak a rend Bécsben megőrzött provinciális jegyzőkönyvéből „*Litterae Annuae Provinciae Austriae*“-ben találhatunk. Az alábbi adatokat, melyek az unitáriusoknak katolikus hitre való visszatérésére vonatkoznak ennek alapján közöljük: 1733-ban Pécsen egy unitárius nő tért katolikus hitre. Ugyanebben az évben a szűkebb Magyarországon 17 unitárius lett katolikus. 1735-ben kettő tért át. 1747-ben megint két áttérés, az egész országban 20. Ugyanekkor más vallásfelekezetekben aránytalanul többen tértek át. Ez a mindenfelé tartott népmissziók eredménye volt. 1749-re egy áttérés esik. 1752-re kettő, 1753-ra hét, 1754-re három, 1755-re egy, 1756-ra három, 1757-re megint három, 1760-ra hasonlóképpen három, 1763-ra négy, 1771-re egy. Az évkönyv adatközlése az 1771-es évvel megszűnik, már közeledik a rend feloszlásának ideje (1773).

* L. Unitárius Értesítő 1934. évf. 11. sz.

A most közölt adatok alapján azt a megállapítást tehetjük, hogy a jelenlegi Magyarországon az utolsó unitárius 1771-ben, tehát pontosan kétszáz esztendővel a dunántuli unitarizmus fellépése után tért vissza a katolikus hitre.

Reményünk van arra nézve, hogy legközelebb az esztergomi levéltár adatai alapján közölhetünk érdekes megállapításokat a dunántuli unitarizmus történetére vonatkozóan.

Ferencz József.

A JÖVŐ UTJAIN

Aranyosrákosi Székely Sándor unitárius templomi vegyeskar.

Templomainkban már régóta érezzük a szervezett éneklés hiányát. Különösen akkor, ha erdélyi látogatásainkról hazatérve, az otthoni kis templomokban elhangzó szép karéneklésekre visszagondolunk.

Már többször felmerült egy unitárius templomi dalárda szervezésének gondolata, kezdeményező lépéseket már több alkalommal tettünk, de különféle akadályok, elsősorban is saját nemtörődömségünk a cél előtt kifárasztott és néhány próba után kísérletezésünk, tanulásunk és szorgalmunk abbamaradt.

Egyházi énekköltészetünk történetében költő püspökünk aranyosrákosi Székely Sándor munkássága még mindezideig nem nyert kellő méltatást. Az ő munkásságához nemcsak ismert és ma is kedvelt és énekelt énekeink szövegének megírása fűződik: Uram templomodba gyültünk... Szeret, imád, magasztal... Miatyánk, kit fennragyogó magasság... Dicsőséges Ur Isten... Ő egyetlen egy Istenség... Szent vagy Isten, szent vagy... Dicsőség Istennek..., hanem 1837-ben ő adta ki teljesen megreformált alakjában egyházunk énekeskönyvét, mely javított kiadásában egészen a világháború utáni időkig szolgálta templomi éneklésünket.

Érzésünk és szent meggyőződésünk, hogy amikor nevével megalakítandó dalárdánk lobogóján ebben az esztendőben munkához akarunk kezdeni, akkor törekvéseinket Isten segítségével siker koronázza és énekeskönyve megjelenésének századik évfordulóján az 1937-ik esztendőben már erős unitárius templomi vegyeskarral dolgozunk egyházi dalkulturánk fejlesztésén. Sok feladat előtt állunk és szép lehetőségeket tudnánk megvalósítani. Különféle egyházi egyleteink régóta várják az unitárius dalárda szereplését.

Nagy ünnepeinket, lélekben gazdagítaná a templomi vegyeskar szereplése, mely teljesen nélkülözhetetlen Nagypéntek ünnepén. Sajnálattal nélkülözzük egyházi éneklésünket temetői szolgálataink alkalmával is.

Mindazokat, akik énekelni szeretnek s akik már dalárdákban és vegyeskarokban máris szerepeltek, azokat, akik unitárius egyházi énekkar alakítási kísérletek alkalmával szolgálataikat már régebben felajánlották, szeretettel arra kérjük, hogy 1936. március hó 22-én, vasárnap d. u. 6 órakor a V. Koháry utcai templomban tartandó böjti istentiszteletünk után gyűljenek össze, egy rövid alakuló gyűlésre, amelyet nem formaságokra, hanem a munkaprogram beállítására óhajtunk fordítani. Szeretnők, ha már az idej nagy ünnepeken vegyeskarunk szerény szereplésével a kezdet nehézségein való tuljutásáról tenne tanubizonyságot.

Szeretett vikáriusunk, aki egyben költőnk is, vállalkozott arra, hogy mozgalmunknak élére állva, példaadásával lelkesítsen a kitartó munkára. A vegyeskar vezetésére e sorok írója: Nagy Sándor okl. unitárius kántor és karnagy vállalkozott. Egyházközségünk is áldozatot kíván hozni, amikor évi költségvetésében bizonyos összeget biztosított a vegyeskar hangjegyeinek beszerzésére, valamint megtalálja a módját annak is, hogy szegénysorsu dalárdatagjaink villamosköltségét megtérítse, hogy azok a próbákra pontosan eljárhassanak.

Írásunk ne legyen a pusztában elhangzó kiáltás, hanem a léleknek beszéde, amely a dalban megfogyanva Isten felé emeli lelkeinket.

Nagy Sándor.

Felhívás

egyházi énekkar alakítására.

Régi vágya teljesül a hívek seregének, amikor fölcsendülnek az akkordok templomaikban az egy igaz Isten dicsőségére. Akit a Teremtő szép ének-hanggal áldott meg, jöjjön segítségünkre, álljon a munkába. Ne sajnálja az időt és a fáradságot, s szerezzen magának is mélységes lelki örömet ezzel a csatlakozással s a jövő nemzedék számára is tegye erkölcsileg kötelezővé a jó ügynek lelkes támogatását.

Összes hiveinknek atyafias szeretettel
Budapest, 1936. III 8.

Józan Miklós
Ielkész-elnök püspöki vikárius.

Terjesszük az unitárius gondolatot!

Megnyilt a pestszentlőrinci templom.

Lapunk az első perctől kezdve a legteljesebb erkölcsi támogatásban részesítette azt a hetven unitárius családot, akiket Pestszentlőrincre vetett a trianoni sors vihara, abban a nemes törekvésükben, hogy maguknak lelki otthonot teremtsenek. Amióta vezető cikkben méltattuk a pestszentlőrinci harmónium legendáját, egészen a mai napig cikkek egész sora beszélt arról a nemes törekvésről, hogy a szentlőrinci hivek összefogása követendő örök példaul szolgál az egész magyar unitárius egyháznak. Az új templom valóban az első kereszténység hőskorát juttatja eszünkbe, amikor a hivek

A pestszentlőrinci templom — egyenlőre még vakolatlanul.

minden vagyona „köz vala“, azaz ami az övék, az az egyháze is. A pestszentlőrinci kis emberek nagyokká, legendás hőökké váltak akkor, amikor téglát hordtak, habarcsot keverték, tornyot építettek s amikor maga a lekipásztor is a tetőt szegelte, vasárnap pedig az ígét hirdette.

Ennyi önfeláldozó munka eredménye most itt áll előttünk, igaz, hogy még kívülről vakolatlan, amint a közölt kép is mutatja, de várja a jókedvű adakozót, aki adományával új habarcs készítését teszi lehetővé. S várja azt a másikat is, aki az első harangot önteti meg az üres toronyba. Mint értesülünk, a szentlőrinci hivek akarata már új célok felé lendül. Gyülekezeti termet akarnak építeni a templom mögé. Isten segítse őket nemes törekvésükben.

Az új templom felszentelése az egész magyar unitárius egyház öröme a tavasz folyamán lesz.

Azonban a szentlőrinci hivek addig is használatba vették új lelki otthonukat: február 16-án tartotta Pethő István helybeli lelkész az első istentiszteletet a szentlőrinci templomban. Ebből az alkalomból fővárosi hiveink közül is számosan zárandokoltak a már eddig is kedves legendákkal és rajongó szeretettel körülövezett új istenházába.

EGYHÁZJOG

Az Unitárius Egyház törvényhozása

A reformáció korában az egyes hitfelekezetek törvényeit a zsinatot alkották. Dr. Tóth György az „Egyházi Rendszabályok“ (III. k.) c. munkájában világosan reá mutat, hogy 1718-ig a törvényhozás a generalis és partialis zsinaton a papság kezében volt. Abban az időben természetesen inkább a hitelvi kérdések voltak napirenden. A szervezeti kérdések rendre vetődtek föl.

Az 1694. évben kiadott *Disciplina Ecclesiastica* a toldásokban ezt mondja:

„Az egyetemes zsinatokon a hitcikkekről való nyilvános vitatkozásokat mindig tompítani kell az elnökök részéről előterjesztett tételek szerint s szent zsinatot mindig urvacsoraosztás előzze meg.“

E toldás egybevág az 1629. évi utasítás XV. részével.

A világi elemnek az egyház ügyeiben való részvétele (1718. után!) és a változott viszonyok folytán a zsinat és főtanács egymás mellett álló testületekké váltak.

Mikó Lőrincnek az unitárius egyház igazgatási rendszeréről 1858—1860. években megírt értékes munkájában a zsinat és főtanács közötti különbséget abban ismerte fel, hogy:

1. a papok a mai szokás szerint csak zsinati főtanács alkalmával... szenteltettek fel. De ez nem lényeges... mert vannak példák, amikor a papok a kolozsvári téli főtanácsban szenteltettek föl.

2. ...ma mind a kettőre csak a consistorok tartoznak megjelenni.

3. Megvan az, mely szerint a főbb hivatalok, mint régen, most is a zsinati főtanácsban töltenek be (szokás).

A zsinaton a törvényhozást nem is említi, viszont a főtanács tárgya mindaz: ami az egyházi törvényhozás, kormányzás és igazságszolgáltatása körébe tartozik. Ezért a felsorolásnál mondja:

1. ... egyházi és iskolai ügyekbeni kánon, azaz az egyházi törvényalkotás.

14. a főgondnoki, püspöki... hivatalokat választás útján betölteni.

A ma érvényes erdélyi törvény szerint a zsinati főtanács hatásköre:

a) az egyházi törvényhozás és kormányzás tekintetében ugyanaz, mint az egyházi főtanácsé;

b) püspök és főgondnok választása és felesketése.

c) új lelkészek felszentelése.

Az erdélyi új törvénytervezetet az előttem ismeretes alakjában nem tartom eléggé szabatosnak. Tul részletező — szerintem. Egész szerkezetén megérzik a legellentétebb érdekek kiegyenlítésére való törekvés. Nyelvezete sem elég tömör. A törvénytövegezésben megkivántató rövidség és határozottság helyett leíró nyelvezetet alkalmaz a hosszú §-okban. Egy szűkebb bizottság által szigorúan átdolgozandó volna.

A zsinat és főtanács hatáskörében azt az eltérést statuálja, hogy: püspök csak zsinaton választható.

A csonka-magyarországi viszonyok szerint nehéz lesz oly törvényt alkotni, amely az erdélyi hagyományos szervezetet meg tudná őrizni és mégis a mi kisszerű helyzetünkben kellően kezelhető szervezetet építene ki. Ovakodni kell a szervezet kiépítésének aránytalanságától.

Igen kényes kérdés lesz a magyarországi viszonyoknak megfelelő *törvényhozási szerv* szabatos megállapítása és a püspöki vicariust és főgondnokot választó testület megszabása. Ugy látszik, hogy vagy a régi szokásainknak megfelelő és egymás mellett megálló hatáskörrel kell a kényes kérdéseket megoldani, vagy pedig Csonka-Magyarországon a *felsőbb* testületeket le kell egyszerűsíteni és csekély létszámunkra szabott alkotmányt kell kitervelni.

Legközelebb az új törvényt megalkotó egyházi testület vitatott kérdésével fogok foglalkozni.

Justus.

H I R E K

Az unitárius család

Budapesten az utóbbi hónapokban a következők kötöttek tiszta unitárius házassági szövetséget és részesültek egyházi áldásban:

Táborosi János és Szederjesi Ilona október 27-én,

Sebestyén István és Csiki Rebeka december 29-én,

Orbán János Béla és Andrássy Sarolta január 5-én.

Unitárius házasságból a következő gyermekek születtek:

Dr. Messo Antal és Konez Judit fia: András szeptember 16-án,

Fülöp Elek és Kövér Róza leánya: Éva november 15-én,

Tarcsafalvy Pál és Tarcsafalvy Borbála leánya: Borbála december 14-én.

Máté Ernő Tibor, az Unitárius Értesítő előállító nyomdatulajdonos és Markó Ilona házasságkötésük alkalmával egyházunk áldásában részesültek március 1-én.

Isten áldása legyen az unitárius jövődön: az unitárius családon!

Meghívó.

Az Unitárius Nőszövetség március 19-én délután 6 órai kezdettel, kis házi műsorral egybekötött tea-délutánt rendez az unitárius misszió ház gyülekezeti termében (IX., Rákos-utca 3.) a Pestszent-lőrincen épült Székely Hősök Emléktemploma javára.

A tea-jegy megváltási ára 1 pengő.

Erre a találkozóra hittestvéri szeretettel hívjuk meg az Unitárius Értesítő sorain keresztül hittestvéreinket, barátainkat nem csupán a gondlattal, hogy segítségünkre legyenek célunk elérésében, hanem azért is, hogy alkalmat adjunk egy kedves összejövetelre.

Nagy örömünkre lenne, ha sikerülne mindkét célt elérnünk. Bizva abban, hogy hívó szavunk kedves meghallgatásra talál, vagyunk

hittestvéri üdvözléssel

az Unitárius Nőszövetség
Elnöksége.

Üzenet

Az Unitárius Nőszövetség szegény-gondozó munkája elé mind sűrűbben emel gátat a pénztelenség. Az adakozók sora egyre ritkul, az elesettek száma egyre növekszik. Az unitárius társadalomnak azt a nem nagy hányadát, amelyik minden — és valljuk meg — elég nagy számban lévő intézményt — nem egyszer anyagi erején felül támogat — kimélnünk illik. Így jutottunk arra a gondolatra, hogy — *általánosságban* segítsre szólítjuk fel azokat az unitárius testvéreinket, akiket a nőszövetség nem egyszer, éveken át — számottevő összeggel segélyezett. Ha olyan helyzetben vannak, bármily csekély adománnyal tegyék lehetővé számunkra, hogy segíthessünk most másokon úgy, mint annak idején, őrjünk.

Jól esne, ha üzenetünk és kérésünk — így általánosságban is — elérne oda, ahová hívó és bizó lélekkel címeztük.

A hálás emlékezés jegyében áldozni: a legszébb erények egyike. Ha megtehetjük, gyakoroljuk!

A Nőszövetség Elnöksége.

A Szentábrahámi pihenő ügye megoldást nyert a legutóbbi budapesti kebli tanács ülésén. Ugyanis Kelemen Béla vagyongazdálkodó gondnok, aki legnagyobb híve a pihenő létesítésének, Nógrád-Verőcén Magyarokutnál egy 966 négyszögöles telket vett meg 1.800 P értékben. A telek erdővel körül-

vett helyen fekszik, szabályos négyszögalakú bekerített hely, a bővizű, egészséges forrásvízzel megáldott Magyaroktól egy kocsiút választja el. A telek egyik oldalán patak van és fürdésre és mosakodásra alkalmas forrás. A nógrádverőcei állomástól s a Dunától gyalog sétálva 45 perc. A magyarkuti vendéglő egy pár lépés. A budapesti egyházközség a herceg Odescalchi alapból vette meg a telket a kebli tanács határozata alapján. Azonban ez még csak az üres telek, amely biztosan áll a lábunk alatt. Az építkezésre ezideig rendelkezésre áll a hg. Odescalchi alapból a telek vételára után fennmaradó összeg s a Szentábrahámi pihenőre az adakozóktól begyűlt összeg. Ez mind biztatás arra, hogy végre megvalósul a Szentábrahámi pihenő a konferenciás tábor munkahelye, ifjaink és gyermekeink nyaraló telepe s vallásközösségünk találkozója. De még mindig áldozatot kíván vallásközösségünk. Négy módja van ebbe a munkába való bekapcsolódásnak: a) Havi összegekkel járunk hozzá az alap növeléséhez munkamegváltás címen. b) Egy bizonyos kiszabott összeget juttassunk a Szentábrahámi pihenő alapjára. c) A kik kisebb összeggel rendelkeznek, szintén hozzájárulhatnak a pihenő alap gyarapításához azzal, hogy vásárolják a képeslapjainkat: darabja 8 fill. Ágoston József: Heltai Gáspár élete és munkássága ára 30 fill. Ferencz József: A magyarországi unitáriusok és Emlékezés nagyapámra, mindkettőnek ára 20—20 fill. d) Végül a pihenő építésénél bármilyen segítő kézi munkával, mint a munkatábor tagjai vehetünk részt az áldozatban.

A budapesti egyházközség kebli tanácsa március havi ülésén az 1935. évi zárószámadást tárgyalta le, mely szerint a

BEVÉTELEK: 1934. évről	4.281.13
Egyházi adóban	12.520.08
Perselypénzben	478.37
Fővárosi segélyek	2.250.—
Fenntartási alapból	5.000.—
Unitárius Értesítő előfizetéséből	1.878.65
Koháry utcai házbérek	42.612.16
Szövetség utcai házbérek	11.912.55
Batthyányi Ilona örök alapítvány kamat	750.50
" " alapítvány "	1.652.64
Unitárius Értesítő füzeteire	541.70
Államsegélyből	500.—
Különbféle bevételekből	1.156.11
	<hr/>
	85.533.89

KIADÁSOK:

Személyi kiadások	17.254.80
Dologi "	4.799.57
Alapok és adományok	2.885.17
Koháry utcai ház kiadásai	33.521.70
Szövetség utcai ház kiadásai	12.062.55
Batthyány Ilona örök alapítvány	462.20
" " alapítvány	700.—
Unitárius Értesítő nyomdai költsége	1.723.93
" " füzeteire	134.72
	<hr/>
	73.544.54

Többlet, mint 1936. évi átvitel 11.989.35

Az adóknál a szorgalmazás folytán az előirányzott 10.000 P-vel szemben 12.520 P 08 f adó folyt be, tehát 2.520 P 08 f-rel több. Kérünk minden hívőt, hogy szorgalmazás nélkül is fizesse be adóját, ezzel előmozdítja az egyház stabilitását és társadalmi tevékenységét. A perselypénznél az előirányzott 400 P-vel szemben 478 P 37 fill.

folyt be, tehát 78 P 37 f-rel több. Itt is örvendetesen többlet mutatkozik. Ez az egész összeg szociális célra fordítatik, az ünnepnapok perselypénze előre megjelölt célra s a vasárnapok perselypénze pedig a szegények segélyezésére. Ezért figyelmébe ajánljuk a perselyt hűveinknek.

Az Unitárius Értesítő előfizetési díja címén az előirányzott 1600 P-vel szemben 1878 P 65 f folyt be, tehát 278 P 65 f-rel több. Ez is örvendetes haladás, de még sokan vannak, kik egyetlen unitárius lapunkat nem partolják, pedig a „Mai füzetek“ vállalattal együttes előfizetési díja a lehető legalacsonyabb, szinte ajándék.

A zárószámadást a részletes és minden fillerre kiterjedő indokolással együtt a kebli tanács elfogadta s a közgyűlés elé terjesztette.

Az egyházfenntartási alap s a kisebb alapok számadását az alapok kezelője, *Józan Miklós* püspöki vikárius terjesztette elő, mely szerint az alap állaga:

Kölcsönök	64.708.63
Készpénz	17.387.—

Együtt: 82.095.63

A kölcsönök a vikáriatusi birtok beruházására Debrecen, Hódmezővásárhely és Pestszentlőrinc egyházközségek segélyezésére és a Szövetség utcai ház megvételéhez szükséges összegekre adtak ki, mely összegek rendszeresen törlesztődnek s a kamat is befoly utánuk.

A kisebb alapok közül:

a herceg Odescalchi alap állaga	1.979.65
a Sebestyén Arthur alap	28.79

Együtt: 2.008.44

Ezt az összeget szánta a kebli tanács a Szentábrahámi pihenő megvételére s a fennmaradó összeggel hozzájárul az építéshez.

A Derzsi Károly irodalmi alap állaga 541 P 72 f. Ez volna hivatva az Unitárius Kis Könyvtárt halottaiból feltámasztani, csak akadjon egy néhány irodalompartoló áldozatkész lélek, aki ezt az alapító életében meglehetősen nagy összegű alapot segiténé ismét felnövelni, hogy végre ez a nemes szándéku alap betöltse hivatását méltóan az alapító nevéhez és munkásságához.

Végül megemlítjük, hogy az egyházfenntartási alap (82.095 P) két részre osztatott a kebli tanács határozata alapján. Es pedig a saját hűveink közt gyűjtött és évenként saját pénztárunkból táplált 73.735 P összegre és az országos gyűjtés által befolyt 8.360 P összegre. Az országos gyűjtés által befolyt összeget az Igazgató Tanács hatáskörébe, vagyis az egyházi közalapba utalta át. (Notárius.)

Konfirmációkat május 21-én tartjuk meg, felhívjuk a szülők és a növendékek figyelmét, hogy az oktatás már kezdetét vette s egyelőre minden vasárnap délelőtt a rákos-utcai templomunkban tart az istentiszteletet követően. Később jelentkező növendékek a jövő esztendőre maradnak el. Előkészületünkkel hithűségünket bizonyítjuk meg.

Rádiós istentisztelet lesz a Koháry-utcai templomunkból március 29-én, vasárnap délelőtt 11 órakor. Prédikál *Barabás* István budapesti lelkész. Szétszórtan élő hűveink figyelmét felhívjuk erre a ritka alkalomra.

A magyar keresztény unitárius anyaszentegyház hitrendszere. Ezen a címen *Barabás* István lelkész tollából egy rövid kis ismertetést nyomtatott ki a budapesti egyházközség arról, hogy mit hisznek az unitáriusok. Teljesen ingyen küldi meg az egyház lelkészi hivatala (V. Koháry-utca 4.) minden vidéki lelkészi hivatalnak, szórványgondnoknak, vagy bármely hűveinknek, ha azt egy levelezőlapra kéri. Az unitárius gondolat terjedését szolgálja az, aki e kis füzetet terjeszti.

Kell-e a külön kehely? Ezen a címen közölt sorozatos hozzászólásokat jelen lapszámunkban nem tudtuk helyszüke miatt leközzölni. Jövő számunkban jönni fog. Addig is kérünk újabb hozzászólásokat.

Vidék.

Dávid Ferenc Egylet vándorgyűlése
Hódmezővásárhelyen, március 29-én délelőtt az istentiszteletet követően nyer megrendezést. Az istentiszteleten a szolgálatot Józán Miklós püspöki vikárius látja el, a vándorgyűlésen imádkozik: dr. Csiki Gábor lelkész, a megnyitót dr. br. Daniel Gábor egyleti elnök mondja, az ünnepi beszédet: „Az örökélet egy természetbúvár szemében” címen dr. Gelei József szegedi egyetemi professzor, ottani leányegyházunk gondnoka tartja. Nagy Sándor budapesti és Boros Áron helybeli unitárius kántorok két énekszámmal fogják a lelkeket Istenhez emelni. A zárószóban dr. vitéz Kozma György egyházközségi gondnok tart beszédet. Reméljük, hogy Biró Lajos lelkész buzgó nyája szép számmal sereglik egybe erre a valóban missziói szelleműnek ígérkező találkozásra.

Dunapatajon élő unitárius hiveink részére **Barabás István** budapesti lelkész tartotta meg az első istentiszteletet urvacsoraosztással egybekötve a helybeli polgári iskola egyik termében nagyszámu érdeklődő jelenlétében. Hiveinken kívül sokan mások is részesültek az urvacsora szent jegyeinek áldásában. Az egyházi énekek vezetését dr. **Kendecsy Pál** községi orvos hittestvérünk végezte, szép harmonium-játékával emelve az istentisztelet meleg, bensőséges hangulatát. Legközelebb március 15-én d. e. 10 órakor lesz istentisztelet.

Pestszenterzsébeten április hó 12-én Husvét vasárnapján d. u. 4 órakor urvacsoraosztással egybekapcsolt istentiszteletet tartunk. Készüljenek a hitek, hogy e lelki találkozáson őszinte szívvvel és lélekkel vehessenek részt.

Sashalmon urvacsoraosztással egybekapcsolt istentiszteletet tartunk március 29-én d. u. 4 órakor a Kossuth-téri állami iskolában.

Sashalmon március 29-én, az istentiszteletet követően szeretetvendégséget rendezünk a Margit-utcai Schuster-vendéglő külön termében, Felhívjuk hiveink figyelmét erre az alkalomra és arra kérjük, hogy ezen a találkozáson a budapestiek közül is minél többen vegyenek részt. Meghívókat a lelkészi hivatalok osztanak szét. Teajegy ára 60 fillér. A szeretetvendégség tiszta bevételét a nőszövetség céljaira fordítják.

Budafokon április 5-én délután, urvacsoraosztással egybekapcsolt istentiszteletet tartunk. Kérjük hiveinket, — azokat is, akiket a tél hidege távoltartott mitőlünk, — hogy a templomozáson vegyenek részt, hogy egy szívvvel és egy lélekkel együtt dicsérhessük az Urat.

Csepelen virágvasárnapján, április 5-én délelőtt tartandó istentiszteletünk kapcsán urvacsorát is osztunk hiveinknek.

Ágoston József testvérünk valóban be akarja tölteni a presbiteri tisztségét, amikor hivatalától kapott szabadságideje alatt pihenő napjait arra használja fel, hogy a vidéki unitárius gyülekezetek tagjait is felkeresse. Tavaly nyáron az alföld déli részén megkezdett utját folytatja most és füzesgyarmati és debreceni, valamint környék-

beli unitárius családjaik közül keresett fel néhányat, akiknek bizonyára jól esett, hogy Budapestről nemcsak lelkésszel, de presbiterrel is otthonukban találkozhattak.

— **Az Unitárius Nőszövetség** elhelyezkedést keres egy 20 éves, 4 polgárit és 2 felső ipariskolát végzett, jó családból való leány számára. Megfelelő díjazás és bánásmód mellett vállalkozik minden háztartási munkára, esetleg gyermekek vagy idősebb házaspár, vagy magányos nő mellé. Az állás tárgyában megkeresést a Nőszövetség kér Bp. Koháry-u. 4

Halottaink

Kissolymosi Koncz Imre kerámikus szobrász 51 éves korában febr. 15-én Budapesten elhunyt. — **Fábián János** ny. postafelügyelő 67 éves korában febr. 18-án Budapesten elhunyt. — **Sebestyén András**, az unitárius misszióház segédházfelügyelője 32 éves korában tragikus hirtelenséggel, febr. 20-án Budapesten elhunyt. — A Mindenható adjon az elköltözötteknek örök boldogságot!

Istentiszteleti sorrend 1936. április hóban.

H o l	Melyik napon	Mely órában	Szolgálatot végzi
A., Templomokban:			
V., Koháry-u. 4.	5. 12.	d. e. 11	Barabás István
" "	19. 26.	" "	Barabás István
" "	10. 13.	" "	Józán Miklós
IX., Rákos-u. 3. (Misszióház)	5. 10.	d. e. 10	dr. Csiki Gábor
" "	12. 19.	" "	dr. Csiki Gábor
" "	13. 26.	" "	Ferencz József
B., körzetekben:			
VI., Gömb-u. 53. elemi isk.	19.	d. u. 4.	Barabás István
X., M. A. V.-telep Prot. imaház	5.	" "	dr. Csiki Gábor
" "	19.	" "	Ferencz József
C., Pestkörnyéken:			
Budafok—Ref. templom	5.	d. u. 3.	Ferencz József
Csepel—Templomtéri polgári iskola.	5.	d. e. 11	Ferencz József
Kispest—Wekerletelep II. sz. el. isk.	19.	d. u. 4.	dr. Csiki Gábor
Pszterzsébet—Erzsébet utca el. isk.	12. 26.	" "	Ferencz József
Psztlőrinc—Áll. telep Unitárius templom	5. 10.	d. e. 11	Pethő István
" "	12. 13.	" "	Pethő István
" "	19. 26.	" "	Pethő István
Rákospalota—Máv.-telepi iskola	5.	d. u. 4.	Barabás István
Ujpest-Szent István-téri polgári iskola	26.	" "	Barabás István
D., Vidéken:			
Debrecen—Hatvan-u. 24. Unitárius Imaház	5.	d. e. 10	Józán Miklós
" "	13.	" "	dr. Csiki Gábor
Dunapataj	13.	" "	Barabás István
Kaposvár—Ref. templom	26.	d. e. 11	dr. Csiki Gábor
Nyiregyháza—Ev. isk. diszterme	26.	d. e. 10	Józán Miklós
Szolnok—Ref. templom	19.	d. e. 11	Józán Miklós

NB! Aláhuzott dátumokon: **Urvacsoraosztás.** — Április 26-án délelőtt 1/2 10 órakor a Koháry-utcai templomban az iskolások felső tagozata (IV.—VIII. o.) számára külön ifjúsági istentisztelet. — Unitárius rendőrök husvétii urvacsorája április 10-én délután 6 órakor. — **Passió-ének** mind a két budapesti templomban Nagypénteken (IV. 10) délelőtt 10 illetve 11 órakor. — **Áhítatnapok** a tanulóifjúság

részére április 2. és 3.-án a Koháry-utcai templomban délelőtt 10—12. — *Konfirmációi oktatás* minden vasárnap délelőtt 10—12 a Misszióház templomában. Ugyanott *ének-próba* minden kedden délután 6 órakor. — *Egyházi adót* lehet fizetni V., Koháry-utca 4. sz. a. lelkészi hivatalban délelőtt 9—1 és délután 4—7 óra között, vasárnapokon az istentisztelet előtt és után; pénztáros: Zsigmond Lőrinc. Kérjük Híveinket, hogy egyházi adótartozásukat lehetőleg *tavaszfélén* rendezzék s kiméeljék meg az egyházi előljáróságot attól, hogy a közigazgatási eljárást legyen kénytelen alkalmazni.

HIVATALOS RÉSZ

Meghívó.

Szám : 85—1936.

A *budapesti unitárius egyházközség* 1936. március 22 én (vasárnap) d. e. 11 órakor a Koháry-utcai templomban,

évi rendes közgyűlést

tart, melyre egyházközségünk minden adófizető tagját szeretettel meghívjuk.

Budapest, 1936. márc. 6.

dr. Kozma Jenő s. k.
egyházi gondnok

Józan Miklós s. k.
lelkész-elnök.

Tárgysorozat: 1. Istentisztelet. 2. Elnöki megnyitó és jegyzőkönyv hitelesítés. 3. Elnökileg elintézett ügyek. 4. Folyópénztári zárszámadás 1935-ről. 5. Alapítványi számadás. 6. Kebli Tanács által átutalt ügyek. 7. Kebli Tanács egyharmada kilép. 8. Esetleg ujonnan választott tagok eskütétele. 9. Országos gyűjtés eredményének rendezése. 10. Időközben érkező. 11. Indítványok (írásban—előre).

Nb! A közgyűlésen szavazati joga van minden egyháztagnak, aki egyházi adóját 1935. dec. 31-ig rendezte.

Lelkeszi Nyugdíjalapra újabban adakoztak a következő buzgó atyánkfiai: Kovács Gábor nyug. h. államtitkár 100 P., Polgár Lipót 10 P., dr. Schmer Sándor és a dunapataji szórvány (első Urvacsora-vételkor) 5—5 P., Bölöni Farkas Sándor Iparosok és Kereskedők Köre 3 P., Szép Gyula 2 P., Marosy József, Fadd, Katona Sámuel, dr. Fejes József és dr. Bódi János, Komárom 1—1 P., Ágoston József 50 fillér. Ágoston József afia egyúttal felajánlott 500 példányt a 50 f. most megjelent füzetéből, mely a *hódmezővásárhelyi unitárius egyházközség ötvenéves történetét* tartalmazza.

Fogadják a nemesszivű adakozók egyházunk hálás köszönetét.

Budapest, 1936. márc. 4.

Szives üdvözlettel

Józan Miklós,
lelkész-elnök
az Alap kezelője.

Szentábrahámi pihenőre adakoztak: Irsay testvérek (november—december), Barabás Istvánné, Ujvári László (márciusra), Pethő István (1935. április) 2—2 P-t, Izsó Livia (novemberre) 50 f-t. Ferencz József: Emlékezés nagyapámról füzet 1 példányban 20 f, kiegészítésül 30 f., összesen 9 P, a mult hónapban elszámolt 1206 P-vel a végösszeg 1215 P.

Női és férfikalap nagy választékban
— modellek után alakítást olcsón
vállalok **PÉTER JÁNOS**
VIII., Baross-utca 82. sz.
Unitárius hittestvéreim támogatását kérem!

UNITÁRIUS ÉRTESITŐ

Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. Iván László

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V., Koháry-utca 4. Telefon: 174-24

Előfizetési díj a negyedévenként megjelenő „Mai Füzetek” c. melléklettel együtt egy évre 4— pengő, amely beküldhető a 30.400 számú postatakarékpénztári folyószámlára — (csekk-tulajdonos: Unitárius Egyházközség, Budapest).

A lap tulajdonosa a Budapesti Unitárius Egyházközség.
A „Hivatalos rész” c. rovat a Magyarországi Unitárius Egyház bármelyik szerve által beküldött hivatalos közleményt tartalmazza

XV. évf. 3. sz.

Budapest, 1936. március hó

Nyomatott Máté Ernő könyvnyomdájában, Budapest, VIII., József-utca 61. — Telefon 4-61-81.

Utánaküldés kizárva!

Uj cím: